

Specyficzne trudności w uczeniu się.

Podstawowym zadaniem szkoły w okresie nauczania początkowego jest doprowadzenie do opanowania przez dziecko umiejętności czytania i pisania w takim stopniu, aby umożliwiały one dalszą naukę i przynosiły sukcesy szkolne. Pozytywne doświadczenia mobilizują i rozbudzają ciekawość poznawczą dziecka, zaś trudności znacznie przekraczające jego możliwości, mogą nawet złamać.

Niechęć do nauki jest z zasady sprawą wtórną. Jest to bowiem reakcja na różnego rodzaju trudności i niepowodzenia. Przyczyny tych trudności mogą tkwić w samym dziecku lub w jego środowisku (domowym, szkolnym, rówieśniczym). Mówiąc o przyczynach tkwiących w uczniu, mamy przede wszystkim na myśli przyczyny związane z tempem i rytmem jego rozwoju psychofizycznego.¹

Podstawą sukcesów szkolnych ucznia jest jego harmonijny rozwój psychoruchowy. Większość dzieci z każdego rocznika mieści się w granicach normy dla wieku i rozwój ich jest w miarę harmonijny. Dzieci te z reguły nie mają większych trudności z nauką. Trudności w uczeniu się mają przeważnie dzieci o zaburzonym rozwoju umysłowym, a także te u których występują znaczne dysharmonie rozwojowe. Trudności te dotyczą wówczas tylko niektórych dzieci, mają charakter wybiórczy i przejawiają się najczęściej niepowodzeniami w uczeniu się czytania, pisania i matematyki. Mówimy wówczas o specyficznych trudnościach w uczeniu się. Według M. Bogdanowicz termin „specyficzne trudności w uczeniu się” oznacza „zaburzenie jednego lub większej liczby podstawowych procesów psychicznych dotyczących rozumienia mowy ustnej lub pisanej, które mogą mieć związek z zaburzeniami funkcji słuchowych, myślenia, mówienia, czytania, techniki pisania, poprawnej pisowni lub liczenia. Pojęcie to związane jest z zaburzeniami „sposobu postrzegania, uszkodzeniami mózgu, minimalnymi dysfunkcjami mózgu, dysleksją, afazją rozwojową”. „Termin ten nie obejmuje dzieci, które mają trudności w uczeniu się, będące pierwotnie bezpośrednim rezultatem uszkodzenia wzroku, słuchu lub narządu ruchu; trudności w uczeniu się nie są skutkiem upośledzenia umysłowego lub zaniedbania środowiskowego.”²

---

¹ W. Brejnak, K.J. Zabłocki, „Dysleksja w teorii i praktyce”, Warszawa 1999, s.6

² M. Bogdanowicz, Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci - nowa definicja i miejsce w Klasyfikacjach Międzynarodowych, „Psychologia wychowawcza 1991, nr 1.

Specyficzne trudności w uczeniu się mogą współwystępować z innymi zaburzeniami sensorycznymi, emocjonalnymi czy osobowości, nadpobudliwością psychoruchową często wiążącą się z zaburzeniami uwagi.³

Mikrozaburzenia rozwojowe łączyć się mogą w odpowiednie jednostki kliniczne lub modele mikrozaburzeń. Można więc mówić o zaburzeniach sprzężonych i nakładających się, a także wtórnych będących następstwem pierwotnych.

W wyjaśnieniu pojęcia „specyficzne trudności w uczeniu” się silny akcent pada na określenie „specyficzne”, gdyż sugeruje ono, iż chodzi w ich przypadku o szczególny rodzaj trudności ze względu na charakterystyczny zespół objawów i moment ujawnienia się ich w całokształcie działań i zachowań dziecka.⁴

Znaczy to , że nie wszystkie tkwiące w uczeniu mikrozaburzenia ujawniają się w jednakowym i w stałym układzie współzależności. Mogą manifestować się pojedynczo, kilkuzakresowo, niezależnie od siebie lub nakładając się wywoływać spotęgowane skutki. Dla określenia rodzaju poszczególnych trudności funkcjonują na ogół trzy pojęcia (ustalenia definicyjne przytaczam za Martą Bogdanowicz):⁵

- Dysleksja – określenie specyficznych trudności/zaburzeń w nauce czytania którym często towarzyszą trudności w pisaniu,
- Dysgrafia – trudności/zaburzenia w opanowaniu właściwego poziomu graficznego pisma,
- Dysortografia – specyficzne trudności/zaburzenia komunikowania się za pomocą pisma szczególnie trudności z opanowaniem poprawnej pisowni.

Dzięki zastosowaniu powyższego systemu terminologicznego możemy precyzyjnie określić, jakie zaburzenia w obszarze komunikowania się za pomocą mowy pisanej występują u danego dziecka, bowiem każda z tych form trudności charakteryzuje się innymi symptomami. Trudności te mogą występować jednocześnie (wszystkie formy) lub w izolacji.

Dla nazwania opisanych problemów w sposób bardziej ogólny używamy określeń: problem dysleksji, uczeń z dysleksją, dziecko dyslektyczne.⁶ Oprócz powyższych terminów często używany jest też termin „ryzyko dysleksji” – stosuje się go wobec młodszych dzieci

---

³ J. Jastrzab, Specyficzne trudności w uczeniu się jedną z przyczyn niepowodzeń szkolnych, „Wychowanie na co dzień” 1997, nr 6

⁴ Tamże.

⁵ M. Bogdanowicz, Dysleksja rozwojowa, symptomy, patomechanizmy, terapia pedagogiczna, „Terapia” 1997.

⁶ M Bogdanowicz, A. Adryjanek, Uczeń z dysleksją w szkole, Gdynia 2005, s.21.

wykazujących wybiórcze zaburzenia w rozwoju psychoruchowym, które mogą warunkować wystąpienie specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu.⁷

Najnowsza definicja dysleksji została ogłoszona w 1994 roku przez Towarzystwo im. Ortona. Zgodnie z tą definicją „dysleksja jest jednym z wielu różnych rodzajów trudności w uczeniu się. Jest specyficznym zaburzeniem o podłożu językowym uwarunkowanym konstytucjonalnie, charakteryzuje się trudnościami w dekodowaniu pojedynczych słów, co najczęściej odzwierciedla niewystarczające zdolności przetwarzania fonologicznego. Trudności

w dekodowaniu pojedynczych słów są zazwyczaj niewspółmierne do wieku życia oraz innych zdolności poznawczych i umiejętności szkolnych; trudności te nie są wynikiem ogólnego zaburzenia rozwoju ani zaburzeń sensorycznych. Dysleksja manifestuje się różnorodnymi trudnościami w odniesieniu do różnych form komunikacji językowej, często oprócz trudności w czytaniu pojawiają się dodatkowo poważne trudności w opanowaniu sprawności w zakresie czynności pisania i poprawnej pisowni.”⁸

Etiologia i patomechanizmy powstawania dysleksji są ciągle przedmiotem dociekań naukowych. Na ogół przyjmuje się, że uwarunkowania zaburzeń dyslektycznych mogą być wielorakie. Zasadniczo wymienia się kilka kategorii czynników sprawczych:

- minimalne uszkodzenia centralnego układu nerwowego (z okresu ciąży i porodu o nieprawidłowym przebiegu, czy z wczesnego dzieciństwa),
- dziedziczność,
- opóźnienia w dojrzewaniu centralnego układu nerwowego (w tym funkcji, które stanowią podłoże nauki czytania i pisania),
- zaburzenia hormonalne.⁹

Wiedza na temat przyczyn i mechanizmów powstawania specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu umożliwia dostrzeżenie ich objawów i dzięki temu wcześniejsze zdiagnozowanie. Pomaga też zrozumieć wiele niewytłumaczalnych „paradoksalnych objawów”, które towarzyszą trudnością w czytaniu i pisaniu, gdyż dysleksja to „mistrzyni paradoksów”.¹⁰

Opracowała: Kinga Gniady

---

⁷M. Bogdanowicz, Ryzyko dysleksji, Gdańsk 2002, s. 43.

⁸ M. Bogdanowicz, Dysleksja rozwojowa, symptomy, patomechanizmy, terapia pedagogiczna, „Terapia” 1997.

⁹ M. Bogdanowicz, Integracja percepcyjno – motoryczna, metody diagnozy i terapii, Warszawa 1990.

¹⁰ M. Bogdanowicz, A. Adrjanek, Uczeń z dysleksją w szkole, Gdynia 2005, s. 28.